

Barnets beste – distanse og refleksjon

Presentasjon på LIN-seminaret Fra trøbbel til trøkk i
grenseflatene 04.02.2025.

Professor Line Joranger, ph.d.
USN – Fakultet for helse- og sosialvitenskap

Barnets beste

- Begrepet "**barnets beste**" refererer til en prinsipiell vurdering som skal være retningsgivende i alle beslutninger som berører barn. Dette prinsippet er sentralt i barneretten og er forankret i både nasjonal lovgivning og internasjonale konvensjoner, som for eksempel FNs barnekonvensjon (artikkel 3).
- Prinsippet om "barnets beste" sikrer at barnets velferd og rettigheter er i fokus når viktige beslutninger blir tatt.

Hovedpunkter i arbeidet for barnets beste

- **Helhetlig vurdering:** Beslutninger skal ta hensyn til alle aspekter av barnets liv, inkludert helse, utdanning, familieforhold, nærmiljø, utvikling og trivsel.
- **Individuelle behov:** Hvert barn er unikt, og beslutninger skal baseres på barnets individuelle behov og situasjon.
- **Barnets mening:** Barnets egne meninger og ønsker skal, avhengig av alder og modenhet, tillegges vekt i vurderingen.
- **Langsiktig perspektiv:** Beslutninger skal ikke bare sette søkelys på umiddelbare behov, men også ta hensyn til langsiktige konsekvenser for barnets liv.

Hvem skal jobbe for “barnets beste”

- Alle
- Barnevern: Ved tiltak og inngrep fra barnevernstjenester.
- Familierett: I saker om foreldreansvar, fast bosted og samvær.
- Utdanning: Ved vurderinger knyttet til skolegang og pedagogiske tiltak.
- Helsevesen: I spørsmål om medisinsk behandling og helsetjenester for barn.

«Hvorfor gjentar dere siste ordet vi sier hele tida?»

- Når instrumentell fornuft ødelegger evnen til å se barnets beste, til å kommunisere, og til å tenke fritt og klokt.
- Eksempel: barnevernsproffenes erfaringer med «motiverende samtaler»
- Joranger, L. (2016). «Hvorfor gjentar dere siste ordet vi sier hele tida?» Fontene Forskning, 1, 69-74. Retrieved from <http://fonteneforskning.no/debatt/hvorfor-gjentar-dere-siste-ordet-vi-sier-hele-tida-6.19.430419.e1c8ddbfcce>

Kommunikasjon og samtalemetodikk

- Oppfordringer om «*ikke å gjenta siste ordet i setningen*» viser til ulike typer samtaleteknikker for å endre atferd.
- Intervju- og samtalemetodikker der poenget er å gjenta det noen sier, brukes mye i NAV, i barnevernet, og i terapeutisk praksis.
- Stikk i strid med sine intensjoner om empowerment og motivasjon, virker samtalemetoden i mange tilfeller demotiverende, fremmedgjørende, og objektiverende.
- Barnevernsproffene har i sin runde i det pedagogiske, terapeutiske og barnevernsfaglige Norge vært utsatt for intervju- og samtalemetodikker med gjentakelsesporteføljer, og deres budskap er tydelig:
- *Når barn forstår at de blir gjort til objekt for en metode med bestemte hensikter og spesifikke samtaleteknikker (uten at dette er klarert), etablerer de en mistro til både hjelpeapparatet og det mennesket som er satt til å hjelpe dem.*
- En av disse samtaleteknikkene kalles *motiverende samtale* og er en forkortelse av det som på engelsk kalles Motivation Interviewing (MI).

Gjentakelsesprinsipper, argumenter og eksempler

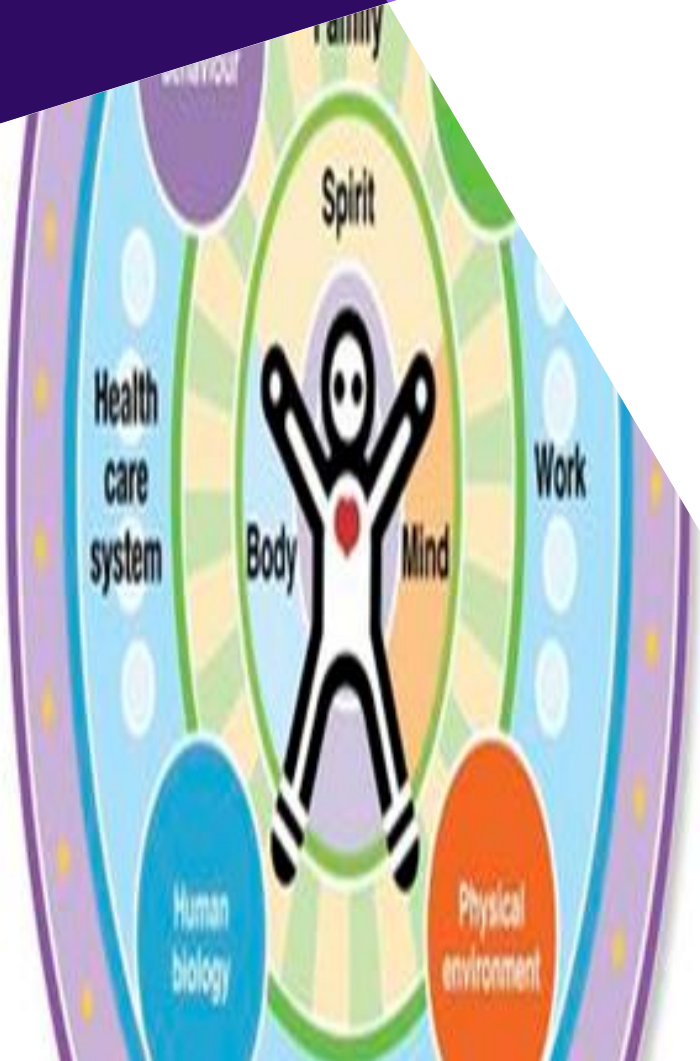
- «Den enkleste og mest effektive måten å forsterke barnets formidling på, er ved at den voksne ganske enkelt gjentar helt ordrett setningen eller utvalgte ord fra barnets utsagn» (Øvreeide, 2009, s. 234).
- Ifølge Haldor Øvreeide vil barnet vise mest interesse for å gå videre på det som er løftet opp, fordi det får bekreftet innholdet på disse utsagnene.
- Han mener at dersom vi starer et utsagn uten å fullføre det, vil det vanligvis gi en impuls hos den andre til å prøve å fullføre utsagnet.
- Det vil i denne sammenheng hjelpe om man knytter et spørrende eller lett undrende tonefall til det man sier eller spør om. For å trene på metoden oppfordrer Øvreeide oss til å gjenta ord og uttrykk i det «skjulte» i dagliglivets samtaler med voksne og barn (Øvreeide, 2009, s. 235).

Kommunikativ og metodisk avstand

- Kommunikativ og metodisk avstand inntreer når hjelper og den som trenger hjelp ikke er på «samme sted», fordi hjelperen bruker forhåndsdefinerte metoder og begreper som ikke er tilpasset personen hen prøver å hjelpe.
- Demotiverende og fremmedgjørende samtaler kan også inntre mellom profesjoner som skal samarbeide om barn og unges beste, og føre til en uheldig kommunikativ og metodisk avstand.

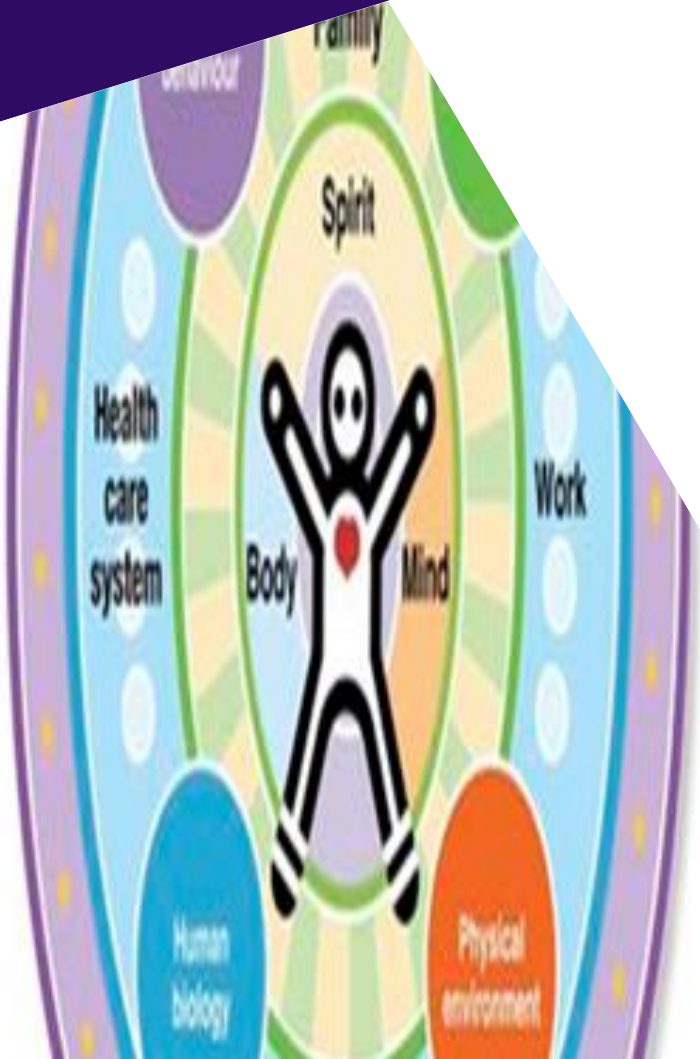
Autonom, selvbevisst, sosial og overskridende

- Det er vanskelig å forstå barn og unge som noe annet enn et menneske med unike **subjektive forestillinger** og **følelser**, som samtidig er sterkt forbundet til sin egen **biologi**, **historikk** og **sitt sosiale og kulturelle miljø**.
- En sosialt, selvreflekterende og tenkende barn, er ikke **begrenset** på samme måte som et objekt er begrenset.
- I motsetning til et **objekt** (stol, bord, hus, bil etc. noe vi kan selge og kjøpe), som ikke kjenner til sine egne grenser, vil et barn alltid forsøke å **overskride sine grenser**, sitt miljø og sine omgivelser, henimot det uendelige og **betingelsesløse**. (**Derfor må vi jobbe sammen**).

Metoder og begreper kan være et hinder for naturlige utvikling og overskridelser

- Et barn i utvikling, som stadig forøker å overskride seg selv og sine omgivelser kan aldri vitenskapelig undersøkes eller forstås helt og fullt.
- I personlige, sosiale, og faglige overskridelser, som vi trenger for å utvikle oss selv og andre, og våre tjenester, ligger fremtidens muligheter, og i mulighetene ligger ofte løsningene.
- Mister vi evnen til å overskride og til å tenke alternativt og fleksibelt, kan vi fort minne om et objekt, eller en robotliknende gjenstand som repeterer våre feil. Det gjelder alle, både hjelperen den hjelpetrengende.

«Å se» - hva som er barnets beste - krever både **overskridelse** og **frigjørelse** fra standardiserte teorier og modeller.

- Å «se» et barn med utgangspunkt i dette barnets fremtidige potensiale, krever både **overskridelse** og **distanse fra egen profesjon, fra standardiserte diagnoser, teorier og teknikker**.
- I følge Smedslund (2004) blir metoder og evidensbasert kunnskap først viktig når vi søker viten om noe vi **ikke** kan vite **a priori**, dvs. uavhengig sansene.
- Saken er at vi alle, rent **fornuftsmessig**, kan forstå at et barn som aldri eller sjelden opplever **trygghet**, kan trenge akkurat det i møtet med oss. Vi kan også rent fornuftsmessig (**a priori**) forstå at andre mennesker, i likhet med oss selv, ønsker anerkjennelse, forutsigbarhet, og fravær av psykisk og fysisk smerte.
- Vi kan også forstå at vi må **samarbeide med andre** i vårt arbeid for barnets beste.

Oppøvelse av den frigjørende, kritiske erkjennelsesinteressen

- Den frigjørende erkjennelsesinteresse (Habermas, 1968/1971) handler om å frigjøre seg fra stivnede og uforsvarlige strukturer og modeller, som viser seg i tjenestene våre, i språk og handling.
- For og oppnå dette trenger vi bl.a. å oppøve et etisk og kritisk blikk på egen yrkesutøvelse, eller det jeg kaller distanse. Vi trenger å bli sett av andre.
- Jeg har gjennom min egen forskning forsøkt å vise hvordan vi gjennom historiske og språklige analyser kan avsløre hvordan kultur og samfunn, men også individuelle erfaringer (utviklingspsykologiske fenomener), bevisste og ubevisste presser oss til å snakke og handle på måter, som ikke alltid gagnar barnets beste.
- Jeg vil derfor utfordre alle som jobber med barn og unge, om å jobbe tverrfaglig for å i best mulig grad omfavne hele barnet behov, og til å kritisk reflektere over egen praksis og forskertradisjon. Hvorfor og hvordan er den blitt som den er blitt? Hva gjør den for godt? Hva gjør den for skade?
- Historien viser f.eks. at dagens helse- og velferdstjenester ikke bare er vokst frem av nødvendighet, men av politiske og interessemessige valg som, minst like mye som det gagnar de som virkelig trenger det, synes å ha tjent helse- og velferdssektoren selv.

Tillit – Do No Harm- Barnets Beste

- Barnets beste handler mer enn å få fakta riktig. Det handler om å utvikle omgivelser (skole, barnehage, nærmiljø, samfunn) der barn og unge kan være trygge når de er sårbare. Tillit og trygghet, er barnets primære behov. Når du har tillit, kan du åpne opp, ta en risiko, fordi du vet at de du har rundt deg vil gjøre «det beste» for deg. Når vi tar et sprang, som vi må for å vokse og utvikle oss, må vi stole på at noen er der, som et barn som vakler med sine første skritt mot en voksen, fordi det vet at det blir sett og tatt i mot.

Litteratur

- Habermas, J. ([1968] 1971). *Knowledge and human interest*. Boston: Beacon Press.
- Joranger, L. (2018). *An Interdisciplinary Approach to the Human Mind: Subjectivity, Science and Experiences in Change* (1st ed.). United Kingdom: United Kingdom: Routledge.
- Joranger, L. (2016). «Hvorfor gjentar dere siste ordet vi sier hele tida?» *Fontene Forskning*, 1, 69-74.
- Smedslund, J. (2004). *Dialogues about a new psychology*. Chagrin Falls, Ohio: Taos Institute.
- Snow, C. P. (1959). *The two cultures and the scientific revolution*. Cambridge Eng: University Press.
- Øvreeide, H. (2009). *Samtaler med barn : metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner* (3. utg. ed.). Kristiansand: Høyskoleforl.

Takk for meg!